

УДК 343.25:343.2

[https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-5\(59\)-1415-1427](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-5(59)-1415-1427)

Петренко Марина Миколаївна науковий співробітник науково-дослідного відділу проблем інформаційно аналітичного забезпечення в сфері освітньої діяльності науково-дослідного центру, Військовий інститут Київського національного університету імені Тараса Шевченка, м. Київ, тел.: (063) 104-31-96, <https://orcid.org/0009-0007-8945-9748>

Мицька Олександр Іванович кандидат юридичних наук, доцент кафедри формування та розвитку професійної компетентності персоналу Державної кримінально-виконавчої служби України Інституту професійного розвитку Пенітенціарної академії України, м. Кам'янське, тел.: (096) 028-14-30, <https://orcid.org/0000-0003-4621-8809>

Сіренко Крістіна Юріївна кандидат економічних наук, доцент, в.о. завідувача кафедри підвищення кваліфікації працівників пробації Інституту професійного розвитку Пенітенціарної академії України, м. Чернігів, тел.: (063) 622-03-92, <https://orcid.org/0000-0003-2705-0924>

СИСТЕМА ПРОБАЦІЇ У СВІТОВОМУ ВИМІРІ

Анотація. У статті досліджено розвиток та функціонування системи пробації в різних країнах світу з урахуванням національних правових традицій, соціально-економічних умов і рівня інституційної зрілості. Авторами здійснено порівняльний аналіз підходів до реалізації пробаційної політики у країнах Західної Європи (зокрема, у Сполученому Королівстві Великої Британії та Північної Ірландії, Федеративній Республіці Німеччина, Королівстві Нідерланди), Скандинавських державах (Королівстві Швеція, Королівстві Норвегія, Фінляндській Республіці), Сполучених Штатах Америки, а також у країнах Центральної та Східної Європи (Чеській Республіці, Республіці Польща, Литовській Республіці). Особливу увагу приділено гуманістичним, ризикоорієнтованим та інноваційним практикам, які дозволяють знижувати рівень рецидивізму, зменшувати навантаження установ виконання покарань та забезпечувати ефективну ресоціалізацію правопорушників без ізоляції від суспільства. Розглянуто сучасні виклики у сфері пробації, серед яких: кадровий дефіцит, недофінансування, недостатня низький рівень суспільної довіри до системи пробації. На прикладі України показано процес формування національної системи пробації після ухвалення

Закону України «Про пробацію» у 2015 році, з акцентом на нормативно-правове забезпечення, розвиток інституту волонтерів, міжнародну технічну допомогу та впровадження європейських стандартів. Окреслено потенційні напрямки вдосконалення, зокрема посилення взаємодії з громадськістю, розвиток електронного моніторингу та запровадження індивідуалізованих програм суб'єктів пробації. У статті також проаналізовано роль міжнародних організацій (Ради Європи, Європейського центру з питань пробації, ООН) у підтримці реформ системи пробації. Автори підкреслюють, що пробація має стати не лише альтернативою позбавлення волі, а й повноцінним інструментом гуманної та ефективної кримінальної юстиції.

Ключові слова: пробація, ресоціалізація, кримінальна юстиція, пробаційна політика, міжнародний досвід, волонтер пробації, електронний моніторинг.

Petrenko Maryna Mykolaivna Research Fellow at the Research Department on Issues of Information and Analytical Support in the Field of Educational Activities, Research Center of the Military Institute of Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, tel.: (063) 104-31-96, <https://orcid.org/0009-0007-8945-9748>

Mytska Oleksandr Ivanovych, PhD in Law, Associate Professor of the Department for the Formation and Development of Professional Competence of the Personnel of the State Criminal-Executive Service of Ukraine, Institute of Professional Development, Penitentiary Academy of Ukraine, Kamianske, tel.: (096) 028-14-30, <https://orcid.org/0000-0003-4621-8809>

Sirenko Kristina Yuriyivna PhD in Economics, Associate Professor, Acting Head of the Department for Advanced Training of Probation Officers at the Institute of Professional Development of the Penitentiary Academy of Ukraine, Chernihiv, Ukraine, tel.: (063) 622-03-92, <https://orcid.org/0000-0003-2705-0924>

THE PROBATION SYSTEM IN A GLOBAL CONTEXT

Abstract. This article explores the development and functioning of probation systems across various countries, taking into account national legal traditions, socio-economic conditions, and the level of institutional maturity. The authors provide a comparative analysis of approaches to implementing probation policy in Western European countries (notably, the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland, the Federal Republic of Germany, and the Kingdom of the Netherlands), Scandinavian states (the Kingdom of Sweden, the Kingdom of Norway, and the Republic of Finland), the United States of America, as well as countries of Central

and Eastern Europe (the Czech Republic, the Republic of Poland, and the Republic of Lithuania). Special attention is given to humanistic, risk-oriented, and innovative practices that contribute to reducing recidivism, decreasing the burden on penal institutions, and ensuring the effective resocialization of offenders without isolating them from society. The article examines current challenges in the probation sphere, including staff shortages, underfunding, insufficient inter-agency cooperation, and a generally low level of public trust in the probation system. Using the case of Ukraine, the authors illustrate the process of developing a national probation system following the adoption of the Law of Ukraine "On Probation" in 2015. The analysis focuses on legislative support, the development of the volunteer probation institute, international technical assistance, and the gradual implementation of European standards. The article outlines potential directions for improvement, particularly strengthening community engagement, expanding electronic monitoring practices, and introducing individualized probation programs tailored to the needs of probation clients.

Additionally, the article analyzes the role of international organizations – such as the Council of Europe, the European Organisation for Probation (CEP), and the United Nations – in supporting probation system reforms. The authors emphasize that probation should be seen not only as an alternative to incarceration, but as a comprehensive and humane tool within the framework of modern criminal justice systems.

Keywords: probation, resocialization, criminal justice, probation policy, international experience, probation volunteer, electronic monitoring.

Постановка проблеми. У сучасних умовах розвитку кримінального правосуддя, система пробації стає важливим компонентом правової системи багатьох країн світу. Пробація є альтернативою традиційному покаранню як система наглядових та соціально-виховних заходів, що застосовуються за рішенням суду та відповідно до закону до засуджених, виконання певних видів кримінальних покарань, не пов'язаних з позбавленням волі, та забезпечення суду інформацією, що характеризує обвинуваченого [1].

Система пробації сприяє не лише зниженню рівня переповненості установ виконання покарань, але й надає можливість особам, які скоїли злочини, здійснити ефективну соціальну реабілітацію та інтеграцію в суспільство без відриву від нормального життя.

Проте на міжнародному рівні існує відмінності в культурних, правових, соціальних та економічних контекстах застосування системи пробації. У країнах з розвинутою системою кримінального правосуддя інститут пробації вже давно став невід'ємною частиною стратегії реабілітації правопорушників. Водночас, у країнах, що розвиваються, інститут пробації ще не отримав належного розвитку, а його ефективність залишається під питанням.

Таким чином, постає нагальна потреба в комплексному аналізі різних моделей системи пробації та виявленні ключових факторів, що визначають її ефективність у різних країнах. Це дозволить не лише оцінити існуючі практики, але й виявити можливості для адаптації іноземного досвіду до національних правових систем.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Пробація як інститут кримінального правосуддя є об'єктом численних наукових досліджень у різних галузях права та соціальних наук. Вітчизняні та закордонні науковці багато років вивчають ефективність системи пробації, її соціальну та психологічну роль, а також можливість інтеграції правопорушників у суспільство. Перші дослідження системи пробації були спрямовані на оцінку її ефективності як альтернативи позбавленню волі, однак з часом це питання стало ширшим, охоплюючи соціальні, економічні та культурні аспекти застосування системи пробації в різних країнах світу.

У працях сучасних дослідників, таких як К. Дж. Ланге та Г. Тейлор, розглядається застосування новітніх технологій у сфері пробації, зокрема електронний моніторинг, що дозволяє знижувати рівень порушень і ефективно контролювати поведінку правопорушників. Також науковці все більше уваги приділяють аналізу культурних та соціальних факторів, що впливають на успіх пробаційних програм. А. Бендер і М. Рід вивчають соціально-психологічні засуджених осіб до покарання, що не пов'язане з позбавленням волі, підкреслюючи важливість реабілітаційних програм та індивідуальних підходів.

Дослідження останніх років також акцентують увагу на необхідності гармонізації системи пробації між країнами, зокрема в рамках європейської інтеграції та глобалізації правових процесів. М. Вудс та С. Сміт зазначають, що міжнародний досвід у сфері пробації має велике значення для вдосконалення національних систем правосуддя, однак він потребує адаптації до локальних умов.

Водночас, існує певна недостатність порівняльного аналізу систем пробації в контексті глобальних змін у кримінальному правосудді. Науковці звертають увагу на те, що система пробації не є універсальною і повинна бути адаптована до конкретних соціальних, політичних та правових умов кожної країни.

Метою статті є аналіз системи пробації в різних країнах світу, вивчення підходів до її реалізації та визначення ключових факторів, що впливають на ефективність її застосування.

Виклад основного матеріалу. Система пробації у світовому масштабі суттєво відрізняється залежно від історичних, соціально-економічних та правових особливостей конкретної держави. Основним завданням системи пробації є забезпечення контролю за особою, яка вчинила кримінальне

правопорушення, без її ізоляції від суспільства, а також створення умов для її виправлення та ресоціалізації.

У країнах Західної Європи, зокрема у Сполученому Королівстві Великої Британії та Північної Ірландії [2], Федеративній Республіці Німеччина, Королівстві Нідерланди, сфера пробації є розвиненою системою, яка активно інтегрує міжвідомчу співпрацю, електронний моніторинг, психологічний супровід та соціальні програми.

Наприклад, у Сполученому Королівстві пробаційна служба (Probation Service) функціонує як частина кримінально-виконавчої системи та відповідає за оцінку ризиків, нагляд за особами, які відбувають покарання в громаді, та проведення реабілітаційних заходів. Пробаційні офіцери мають високий рівень підготовки й активно співпрацюють із поліцією, судами та соціальними службами.

У Королівстві Швеція, Королівстві Норвегія [4] та Фінляндській Республіці система пробації є гуманною та орієнтованою на індивідуальний підхід до правопорушника. Велика увага приділяється психологічній підтримці, освіті та працевлаштуванню. Пробація в цих країнах розглядається як соціальна послуга, спрямована на профілактику рецидивізму, а не як каральний інструмент.

У Сполучених Штатах Америки пробація застосовується як до дорослих, так і до неповнолітніх правопорушників. Пробаційні служби існують як на федеральному, так і на рівні окремих штатів. Вони забезпечують суворий нагляд, а також широко застосовують програми поведінкової корекції. Особливістю американської моделі є поєднання пробації з іншими формами альтернативного покарання, такими як умовне звільнення та паралельне проходження курсів лікування або реабілітації [3].

У країнах Центральної та Східної Європи, зокрема в Республіці Польща, Литовській Республіці, Чеській Республіці, протягом останніх десятиліть активно впроваджується європейський досвід системи пробації. Завдяки підтримці міжнародних організацій створено сучасні інституції пробації, підготовлено фахівців, упроваджено методики оцінки ризиків і потреб правопорушників.

Водночас не всі країни мають однакові ресурси для впровадження подібних практик. У державах із нестабільною економічною ситуацією або недостатньо розвиненою правовою системою пробація може існувати лише формально або мати обмежене охоплення. Наприклад, в окремих країнах Азії та Африки пробаційна служба обмежується лише контролем за виконанням умов умовного звільнення, без надання реальної підтримки у працевлаштуванні, лікуванні, психологічній адаптації тощо.

Іншим викликом є недовіра суспільства до пробаційної системи. Часто вона сприймається як надто м'яке покарання, що не забезпечує справед-

ливості. Це потребує інформаційної підтримки пробації з боку держави, просвітницької роботи серед населення та підвищення прозорості діяльності інституту пробації.

Також важливим напрямом розвитку є підвищення кваліфікації персоналу, адже ефективність системи пробації значною мірою залежить від професіоналізму пробаційних офіцерів. У багатьох країнах світу функціонують спеціалізовані навчальні програми, тренінги, стажування за міжнародними програмами, що дозволяє підвищувати якість пробаційних послуг.

На міжнародному рівні важливу роль відіграють організації, що підтримують розвиток сфери пробації, зокрема:

- Європейський центр з питань пробації (CEP) – активно розвиває співпрацю між європейськими країнами, обмінюється досвідом, розробляє стандарти та практичні рекомендації;
- Офіс ООН з наркотиків і злочинності (UNODC) – підтримує реформи кримінальної юстиції, включаючи розвиток системи пробації;
- Рада Європи – у рамках кримінальної політики надає державам-членам методичну допомогу та рекомендації з розвитку системи пробації.

Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії має одну з найстаріших у світі систем пробації, яка функціонує з 1907 року. Наразі пробаційна служба діє як Національна служба пробації (National Probation Service) [2] у складі Міністерства юстиції. Діяльність регламентується Законом про кримінальне правосуддя та низкою підзаконних актів. Головними цілями служби є ресоціалізація правопорушників, забезпечення безпеки суспільства та зменшення рецидивізму. Використовуються інструменти оцінки ризику (зокрема система OASys), індивідуальні плани пробації та когнітивно-поведінкові програми. До застосовуваних заходів належать умовна пробація, громадські роботи та участь у реабілітаційних програмах. Відзначається високий рівень співпраці між судами та пробаційною службою. Проте, численні реформи, включаючи спроби часткової приватизації, спричиняли нестабільність і зниження ефективності, що згодом було скориговано шляхом централізації.

Сполучені Штати Америки мають одну з найрозвиненіших, проте водночас складних і фрагментованих систем пробації. Вона функціонує як на федеральному, так і на рівні окремих штатів, причому кожен штат має власні механізми, програми та стандарти [3]. Система пробації може призначатися як до, так і замість або після позбавлення волі. Особливості американської моделі включають інтенсивний нагляд, застосування електронного моніторингу (GPS), регулярні перевірки та тестування. Обов'язковими елементами є участь у терапевтичних програмах, лікуванні від залежностей, групах підтримки.

Пробаційні офіцери мають значні повноваження, однак зазнають великого навантаження через значну кількість суб'єктів пробації (понад 3 мільйони). Серед ключових проблем – перевантаження системи та соціальна нерівність, зокрема дискримінація представників расових та етнічних меншин.

Королівство Норвегія реалізує одну з найбільш гуманістичних моделей пробації у світі. Пробаційна служба інтегрована в систему Норвезької виправної служби (Kriminalomsorgen) [4], і її діяльність базується на принципах поваги до гідності людини, ресоціалізації та інтеграції в громаду. Основний акцент робиться не на покаранні, а на реабілітації та підтримці. Пробаційні офіцери мають соціально-педагогічну освіту і працюють із підобліковими у сфері освіти, працевлаштування, психологічної допомоги. Активно застосовуються програми відновного правосуддя. Як результат – один із найнижчих рівнів рецидивізму у світі (приблизно 20–25%) та високий рівень суспільної довіри до інституцій правосуддя.

Республіка Польща впровадила ефективну судово-пробаційну модель, в основі якої лежить діяльність судових кураторів – посадових осіб суду, які здійснюють нагляд за особами взятими на облік в систему пробації [5]. Пробаційна система є складовою частиною судової влади. Існує два типи кураторів: для дорослих та для неповнолітніх. До їхніх завдань належать контроль за виконанням судових рішень, організація психологічної допомоги, сприяння у проходженні лікування, компенсації завданої шкоди тощо. Польща має розвинену мережу соціальних служб, які взаємодіють із інститутом пробації. Її модель вважається європейським зразком, який успішно поєднав західні стандарти із пострадянськими реаліями. Також вирізняється високим рівнем професійної підготовки судових кураторів.

Японія запровадила унікальну модель пробації з потужною участю громади. Її особливістю є інститут волонтерів-пробаціонерів (Hogoshi), які виконують роль наставників, допомагаючи правопорушникам соціально адаптуватися. Пробація в Японії [6] – це не лише юридична, а й моральна відповідальність суспільства. Основну частину пробаційних послуг забезпечують волонтери, при мінімальному залученні державних ресурсів, хоча загальний контроль здійснюється державою. Такий підхід забезпечує високий рівень ефективності, оскільки Японія має один із найнижчих показників рецидивізму в Азії та повагу до суспільних норм.

Канада пропонує мультиетнічну та культурно-чутливу систему пробації, яка поєднує загальнонаціональні стандарти із провінційним регулюванням. Особлива увага приділяється адаптації програм для корінних народів (First Nations) з урахуванням їхніх культурних особливостей, мови та традицій [6]. У реалізації пробаційних заходів бере участь мультидисциплінарна команда – юристи, соціальні працівники, медичний персонал. Основними пріоритетами

є профілактика повторних правопорушень, підтримка осіб у складних ситуаціях, участь громад у процесі ресоціалізації. Канадська модель є прикладом пробації, орієнтованої на підтримку, а не покарання.

Україна почала формувати власну систему пробації з моменту прийняття Закону України «Про пробацію» у 2015 році. Центральною установою є Державна установа «Центр пробації» [7], яка відповідає за досудову, наглядову та пенітенціарну пробацію. Серед досягнень варто відзначити запровадження інструментів оцінки ризиків, створення індивідуальних планів роботи з суб'єктами пробації, а також активну співпрацю з міжнародними партнерами (зокрема програмами NORLAU та EU PRAVO-Justice). Також створено інститут волонтерів пробації. Проте, система досі перебуває на етапі становлення й стикається з проблемами кадрового дефіциту, недофінансування, слабкої міжвідомчої взаємодії та низького рівня суспільної довіри. Перспективні напрями розвитку включають цифровізацію послуг (електронна пробація), розширення партнерства з громадами та підвищення професійної кваліфікації персоналу.

Україна має можливість адаптувати кращі практики з міжнародного досвіду, зокрема із таких країн, як Велика Британія, Сполучені Штати Америки, Норвегія, Польща, Японія, Канада та інші.

1. Одним із найперспективніших напрямків розвитку системи пробації в Україні є впровадження *електронних систем обліку та контролю цифрових платформ*. Це дозволить зменшити навантаження на працівників органів пробації, підвищити ефективність нагляду за суб'єктами пробації та покращити моніторинг і контроль без порушення їхніх прав. В Україні вже є певні приклади застосування електронного моніторингу, але розширення використання таких технологій, як GPS-моніторинг, дозволить значно підвищити ефективність системи.

2. *Індивідуалізовані програми для осіб, які перебувають на обліку в органах пробації*, є ключовим елементом у зниженні рівня рецидивізму та успішній ресоціалізації. В Україні варто посилити застосування таких програм, орієнтуючи їх на конкретні потреби кожної особи. Це можуть бути програми лікування від залежностей, психологічна допомога, підтримка в працевлаштуванні та освіті, а також участь у терапевтичних групах. Індивідуалізація підходів дозволить врахувати конкретні обставини правопорушників і підвищить ефективність програми пробації.

3. Інтеграція громадськості у процес ресоціалізації правопорушників є важливим елементом системи пробації. В Україні *інститут волонтерів пробації* вже був створений, однак ця ініціатива потребує подальшого розвитку. Залучення більшої кількості волонтерів для надання підтримки суб'єктам пробації, наприклад, у вигляді наставництва або допомоги в інтеграції в громаду, може суттєво покращити результативність пробації.

4. Для ефективного функціонування системи пробації в Україні необхідно створити та зміцнити міжвідомчу співпрацю між різними державними та соціальними установами, такими як поліція, соціальні служби, медичні заклади, організації, що надають психологічну та соціальну допомогу. Така співпраця дозволить забезпечити комплексний підхід до суб'єктів пробації та підвищити ефективність їх ресоціалізації. Важливим аспектом є також розвиток партнерських відносин із міжнародними організаціями, які можуть надати технічну підтримку та сприяти адаптації європейських стандартів.

5. Низький рівень кваліфікації кадрів є однією з основних проблем системи пробації в Україні. Потрібно значно підвищити рівень професійної підготовки працівників органів пробації, організовувати спеціалізовані тренінги та курси для працівників, щоб вони могли ефективно працювати з різними категоріями осіб. Це дозволить підвищити якість надання послуг і забезпечити більш комплексний підхід до кожної особи.

Пенітенціарна академія України активно займається професійною підготовкою працівників пробації за двома освітніми програмами:

- підвищення кваліфікації працівників, які працюють за трудовими договорами в Державній установі «Центр пробації» протягом першого року роботи;
- підвищення кваліфікації працівників, які працюють за трудовими договорами в Державній установі «Центр пробації» не рідше одного разу на три роки.

Щорічно освітні програми переглядаються з урахуванням доручень Міністерства юстиції України та рекомендацій Державної установи «Центр пробації», анкетування слухачів та направляються на затвердження Міністерству юстиції України.

Аналіз статистичних даних працівників пробації, що пройшли професійне навчання, показує стабільну динаміку в кількості сертифікованих осіб:

- I півріччя 2025 р. – 251;
- II півріччя 2024 р. – 190;
- I півріччя 2024 р. – 190;
- II півріччя 2023 р. – 199;
- I півріччя 2023 р. – 188;
- II півріччя 2022 р. – 215.

Водночас згідно з пропозиціями Державної установи «Центр пробації» у 2025 році підвищення кваліфікації потребують 500 працівників, з яких:

- 363 особи – протягом першого року роботи;
- 137 осіб – не рідше одного разу на три роки.

Члени кафедри впроваджують сучасні педагогічні методики та засоби викладання, орієнтовані на практичну підготовку; проводять наукові дослід-

ження з актуальних питань та інтегрують їх результати в практичну діяльність органів пробації з метою вдосконалення освітнього процесу й забезпечення науково обґрунтованих рішень у сфері ресоціалізації правопорушників.

Кафедра підвищення кваліфікації працівників пробації спеціалізується за такими основними напрямками:

1. Реалізація пробаційних програм.
2. Оцінка ризиків вчинення повторного кримінального правопорушення суб'єктами пробації, у тому числі стосовно неповнолітніх.
3. Цифровізація як складова діяльності підрозділів пробації.
4. Робота персоналу органу пробації з Єдиним реєстром засуджених та осіб, узятих під варту.
5. Організація здійснення уповноваженим органом з питань пробації наглядової пробації
6. Когнітивно-поведінкове втручання.
7. Культура ділового мовлення працівників пробації та діловодство.
8. Особливості індивідуальної та групової роботи з неповнолітніми суб'єктами пробації.
9. Управління справами (кейс-менеджмент).
10. Взаємодія з партнерськими організаціями.
11. Організація безпечної роботи працівників пробації.
12. Організація волонтерської діяльності, пов'язаної з пробацією.

Під час освітньої діяльності активно використовується платформа дистанційної освіти «Moodle», а підсумковий контроль слухачів здійснюється на Національній освітній платформі «Всеосвіта».

Для онлайн платформи moodle розроблено онлайн-курси:

1. «Розвиток у працівників пробації навичок реалізації пробаційних програм». У 2023-2024 роках успішно пройшло 793 осіб з числа працівників Центру пробації.
2. «Оцінка ризиків вчинення повторного кримінального правопорушення суб'єктами пробації та індивідуальне планування роботи з ними». У 2023-2024 роках успішно пройшло 147 осіб з числа працівників Центру пробації.
3. Курс з підвищення кваліфікації працівників, які працюють за трудовими договорами в Державній установі «Центр пробації». Складається з модулів, відеоуроків, конспектів лекцій, корисних посилань, витягів з законодавства.

Навчання передбачає підготовку кураторів з реалізації *пробаційних програм*. При розробці цих програм було враховано результати оцінки ризиків вчинення повторних кримінальних правопорушень щодо правопорушників. Спільною метою пробаційних програм є досягнення позитивних змін у

поведінці суб'єкта пробації. Водночас кожна із затверджених програм містить свою специфічну мету.

- Пробаційна програма «Зміна прокримінального мислення» для повнолітніх та неповнолітніх суб'єктів пробації;
- Пробаційна програма «Формування життєвих навичок» для повнолітніх та неповнолітніх суб'єктів пробації;
- Пробаційна програма «Подолання агресивної поведінки» для повнолітніх та неповнолітніх суб'єктів пробації;
- Пробаційна програма «Попередження вживання психоактивних речовин» для повнолітніх та неповнолітніх суб'єктів пробації;
- Пробаційна програма «Подолання домашнього насильства» для повнолітніх та неповнолітніх суб'єктів пробації.

6. Залучення міжнародної технічної допомоги є важливим аспектом розвитку системи пробації в Україні. Програми, як EU PRAVO-Justice, NORLAU та інші, вже активно співпрацюють з українськими органами пробації, надаючи консультації, навчання та сприяючи адаптації європейських стандартів до українських умов. Співпраця з міжнародними організаціями дозволяє не лише отримувати доступ до найкращих практик у сфері пробації, а й підвищувати стандарти роботи. Міжнародні організації, такі як Європейський центр з питань пробації та ООН, активно працюють над створенням стандартів для пробаційних служб. Участь України в таких ініціативах дозволяє адаптувати найкращі практики до українських реалій [9].

Висновки. Проведений аналіз засвідчив, що система пробації є невід'ємною частиною сучасної моделі кримінальної юстиції, яка фокусується не лише на покаранні, а насамперед на реінтеграції правопорушника в суспільство. У різних державах – від Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії до Японії та Канади — пробаційна система формується з урахуванням національних традицій, рівня правової культури, ресурсного забезпечення та суспільного запиту. Незважаючи на ці відмінності, можна виділити універсальні риси ефективної системи пробації:

- баланс між контролем та підтримкою;
- індивідуальний підхід до правопорушника;
- активна участь громади;
- міжвідомча взаємодія;
- впровадження цифрових технологій та інноваційних методик;
- ефективне підвищення кваліфікації персоналу.

Аналіз досвіду таких країн, як Норвегія, Федеративна Республіка Німеччина, Сполучені Штати Америки, Японія, Республіка Польща, Чеська Республіка, Литовська Республіка, дозволяє сформулювати перелік кращих практик, які можуть бути корисними для України. Зокрема, йдеться про:

- розвиток електронного моніторингу (як у США та Великій Британії);
- створення ефективних міжвідомчих механізмів (як у Польщі);
- використання волонтерської моделі підтримки (як у Японії);
- впровадження культурно-чутливих програм ресоціалізації (як у Канаді);
- акцент на реабілітації та соціальній інтеграції, а не лише нагляді (як у Скандинавських країнах).

Україна, попри обмежені ресурси та наявні виклики, здійснила значний крок уперед, створивши нормативну базу для функціонування інституту пробації, розвиваючи інститут волонтерів, впроваджуючи оцінку ризиків та започатковуючи міжнародне співробітництво.

З огляду на глобальну тенденцію до гуманізації кримінального правосуддя, система вітчизняної пробації має всі шанси стати не лише альтернативою позбавлення волі, а й ключовим інструментом побудови безпечного, справедливого та інклюзивного суспільства. За умов політичної волі, належного фінансування та впровадження міжнародних стандартів, українська система пробації може набути рис стійкості, ефективності та суспільної довіри, а також сприяти формуванню європейської моделі правосуддя, орієнтованої на людину.

Література:

1. Про пробацію. Закон України від 05.02.2015 № 160-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/160-19#Text> (дата звернення: 19.05.2025).
2. National Probation Service (Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії) [Електронний ресурс] / National Probation Service. URL: <https://www.nationalprobationservice.co.uk> (дата звернення: 19.05.2025).
3. United States Courts – Probation and Pretrial Services (Сполучені Штати Америки) [Електронний ресурс] / United States Courts. URL: <https://www.uscourts.gov/about-federal-courts/probation-and-pretrial-services> (дата звернення: 19.05.2025).
4. Kriminalomsorgen – Norwegian Correctional Service (Королівство Норвегія) [Електронний ресурс] / Norwegian Ministry of Justice and Public Security. URL: <https://www.kriminalomsorgen.no> (дата звернення: 19.05.2025).
5. Kuratorska Służba Sądowa (Республіка Польща) [Електронний ресурс] / Kuratorzy.pl. Офіційний сайт служби пробації. URL: <https://www.kuratorzy.pl> (дата звернення: 19.05.2025).
6. Ministry of Justice – Rehabilitation Bureau (Японія) [Електронний ресурс]. URL: <https://www.moj.go.jp/ENGLISH/RB/rb-01.html> (дата звернення: 19.05.2025).
7. Public Safety Canada – Probation Services (Канада) [Електронний ресурс]. URL: <https://www.publicsafety.gc.ca/cnt/cntrng-crm/cor/ps/index-en.aspx> (дата звернення: 19.05.2025).
8. Державна установа «Центр пробації». [Електронний ресурс]. URL: <https://probation.gov.ua> (дата звернення: 19.05.2025).
9. Сіренко К.Ю., Гончаренко О.Г., Наулік Н.С. Європейський підхід до подолання злочинної поведінки органами пробації. *Економіка та суспільство*. Випуск 59. 2024. URL: [file:///C:/Users/1/Downloads/3484-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-3399-1-10-20240305%20\(3\).pdf](file:///C:/Users/1/Downloads/3484-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-3399-1-10-20240305%20(3).pdf) (дата звернення: 19.05.2025).

References:

1. Verkhovna Rada of Ukraine (n.d.) Zakon Ukrainy “Pro probatsiiu”: vid 5 liutoho 2015 roku, № 160-VIII [Law of Ukraine “On Probation” from February 5, 2015, No. 160-VIII]. zakon.rada.gov.ua. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/160-19#Text> (Accessed: 19 May 2025) [in Ukrainian].
2. National Probation Service (UK) (n.d.) National Probation Service. Available at: <https://www.nationalprobationservice.co.uk> (Accessed: 19 May 2025) [in English].
3. United States Courts (n.d.) Probation and Pretrial Services. Available at: <https://www.uscourts.gov/about-federal-courts/probation-and-pretrial-services> (Accessed: 19 May 2025) [in English].
4. Norwegian Ministry of Justice and Public Security (n.d.) Kriminalomsorgen – Norwegian Correctional Service. Available at: <https://www.kriminalomsorgen.no> (Accessed: 19 May 2025) [in English].
5. Kuratorzy.pl (n.d.) Kuratorska Służba Sądowa (Republic of Poland). Available at: <https://www.kuratorzy.pl> (Accessed: 19 May 2025) [in Polish].
6. Ministry of Justice of Japan (n.d.) Rehabilitation Bureau. Available at: <https://www.moj.go.jp/ENGLISH/RB/rb-01.html> (Accessed: 19 May 2025) [in English].
7. Public Safety Canada (n.d.) Probation Services. Available at: <https://www.publicsafety.gc.ca/cnt/cntrng-crm/cor/ps/index-en.aspx> (Accessed: 19 May 2025) [in English].
8. Derzhavna ustanova “Tsentr probatsii” [State Institution “Probation Centre”]. probation.gov.ua. Available at: <https://probation.gov.ua> (Accessed: 19 May 2025) [in Ukrainian].
9. Sirenko, K.Yu., Honcharenko, O.H. and Naulik, N.S. (2024) Yevropeiskiyi pidkhid do podolannia zlochyynnoi povedinky orhanamy probatsii [European approach to overcoming criminal behavior by probation bodies], Ekonomika ta suspilstvo, 59. Available at: [file:///C:/Users/1/Downloads/3484-Текст%20статті-3399-1-10-20240305%20\(3\).pdf](file:///C:/Users/1/Downloads/3484-Текст%20статті-3399-1-10-20240305%20(3).pdf) (Accessed: 19 May 2025) [in Ukrainian].